

**Zhvillimi rajonal/lokal në Kosovë
Perspektiva dhe sfidat**

26.11.2015, Shkup

Të nderuar pjesëmarrës,

Këtë konferencë e shoh si një rast në këmbimin e përvojave të shteteve tona në fushën e zhvillimit rajonal dhe lokal.

Zhvillimi dhe rritja ekonomike nga perspektiva rajonale dhe lokale, është e një rëndësie të veçantë dhe unë dua të shpreh mirënjohjen Ministrisë për Vetëqeverisje Lokale në Maqedoni dhe partnerëve të saj për organizimin e kësaj konference.

Modelet e zhvillimit rajonal dhe lokal, ne besojmë, që nuk mund të zhvillohen ndaras nga vlerat dhe parimet themelore universale si: **demokracia, barazia, drejtësia dhe solidariteti**.

Kosova ka një histori të hidhur në të kaluarën e saj, se si zhvillimi rajonal mund të krijojë pabarazinë dhe mungesën e solidaritetit human dhe ekonomik.

Pra, e rëndësishë së veçantë është definimi i qartë se çka nënkuptohet me zhvillim rajonal?

Këto koncepte historikisht kane qenë **të dominuar prej tre çështjeve ekonomike:**

- Rritja,
- Të hyrat
- Punësimi;

Qëllimet kryesore në kuptim të gjerë janë të ndërlidhura ngushtë me:

- Reduktimin e pabarazisë sociale,
- promovimin e qëndrueshmërisë ambientale,
- inkurajimin e qeverisjes gjithëpërfshirëse,
- njohjen e diversitetit kulturor
- kohezioni social
- balancim me konkurrencë dhe rritje ekonomike;

Të gjitha këto së bashku, në fund reflektojnë raportet në mes të aktereve relevant:

- Shtetit,
- Shoqërisë civile,
- Tregut dhe mekanizmave të tij si dhe marrëdhënieve shoqërore;

Kosova (nuk) ka vendosur politika ekonomike rajonale!

Për më tepër, ne edhe nuk përpunojmë disa nga indikatorët kyç për këtë proces siç janë: Bruto Produkti në nivel rajoni, shkalla e papunësisë rajonale apo faktorë tjerë ekonomik e jo ekonomik që mundësojnë politika të qëndrueshme rajonale.

Pra Kosova (nuk) ka vendosur masa për zhvillim rajonal.

Kjo nuk do të thotë që nuk kemi aktivitet ekonomik në shkallë rajoni.

Janë disa zhvillime që e karakterizojnë përvojën kosovare në këtë drejtim:

- Procesi i decentralizimit, përfshirë decentralizimi fiskal dhe territorial, *(nuk ka stimul rajonal)*
- Përcaktimi i marrëdhënieve në mes niveli qendror dhe lokal të pushtetit, *(nuk ka pushtet të ndërmjetëm)*
- Ndërtimi i përgjithshëm institucional i shoqëruar me disa reforma të thella në fushën ekonomike, politikat fiskale, të drejtësisë dhe të sistemit të qeverisjes së mirë. *(Trajton aspekte sektoriale pa synuar ndërmarrësi rajonale)*

Kushtetuta jonë përcakton se zhvillimi ekonomik i vendit është ne kompetencë të Qeverisë;

- Niveli qendror i pushtetit vendos politikat ekonomike;
- MAPL kujdeset për senzibilizimin e bashkëpunimit ndërkomunal me qëllime ekonomike të përbashkëta;
- Niveli lokal i pushtetit, aktualisht 38 komuna,
- Ligji për vetëqeverisje lokale përcakton se ne kuadër të kompetencave vetanake komunale është edhe zhvillimi ekonomik lokal;

Kosova (nuk) ka strategji rajonale të zhvillimit?!

Kosova ka Strategjia afatmesme e zhvillimit të pushtetit lokal, me pesë (5) objektiva e saj:

Rritja e qëndrueshmërisë ekonomike dhe sociale e komunave për të siguruar që politikat zhvillimore dhe financiare të ndikojnë në zhvillimin ekonomik lokal.

Krijimi i një kornize për qeverisje të mirë për të siguruar përfaqësimin demokratik të qytetarëve dhe administratë efikase komunale.

Forcimi i kapaciteteve profesionale dhe institucionale të organeve të vetëqeverisjes lokale për të përmbushur kërkesat e qytetarëve dhe për të arritur përmirësim të qëndrueshëm në shërbimet komunale për qytetarët.

Forcimi i partneriteteve ndërmjet pushtetit lokal, shoqërisë civile dhe bizneseve për të krijuar një qytetari aktive, gjithëpërfshirëse dhe kohezive.

Promovimi i vlerave të trashëgimisë dhe diversitetit kulturor, natyror dhe social me qëllim të afirmimit dhe zhvillimit social, ekonomik dhe kulturor në komuna.

Si ta kuptojmë?

Rajonet në Kosovë - nivel i pushtet të mesëm; JO

Rajonet në Kosovë - nivel rajonal të aktivitetit ekonomik; PO

Instrumenti kryesor: - Korniza Afatmesme e Shpenzimeve

- Ofron qasjen strategjike të Qeverisë në marrëdhëniet fiskale ndërqeveritare;
- Paraqet shumën agregate të granteve qeveritare për financimin e komunave;
- LFPL përcakton kriteret dhe formulat për ndarjen e granteve qeveritare për komunat;

QASJA SEKTORIALE ME PRIORITET/NOCIONI "RAJON" I PAPËRFILLSHËM

- Komisioni i Granteve
- Grandi i përgjithshëm;
- Grandi Specifik për Arsim;
- Grandi Specifik për Shëndetësi;
- Financimi për shëndetësinë sekondare;
- Grandet për kompetencat e shtuara dhe të deleguara;
- Projektionet për të hyrat vetanake komunale;
- Grandet e jashtëzakonshme;
- Ndihma financiare nga jashtë;

{NUK KA FONDE PER EKUALIZIM}

Agjensionet për Zhvillim Rajonal (Qendër/8); (Veri/7); (Perëndim/6); (Jug/6); (Lindje/11);

Në dhjetor 2008, komnat nënshkruan marrëveshje për themelimin e pesë Agjencive për Zhvillim Rajonal;

POPULLSIA DHE SIPERFAQJA SIPAS RAJONEVE

RAJONET	BANORE	VENDBANIME	SIPERFAQJA	POPULLSIA, %	SIPERFAQJA, %
Veri	232,833	257	2,050	13.08	18.81
Jug	387,828	233	2,010	21.79	18.45
Lindje	346,559	294	2,298	19.47	21.09
Perëndim	314,894	265	2,324	17.69	21.33
Qendër	497,907	291	2,214	27.97	20.32
Totali	1.780.021	1.340	10.896	100.00	100.00

KU NDODH AKTIVITETI EKONOMIK RAJONAL?

- Qeveria- direktiva për politiken lidhur me Partneritetet Publiko-Private;
- Qeveria inkurajon përdorimin e PPP ne nivel lokal, me kusht qe shfrytëzimi i PPP **te krijoj vlerë më të mirë për para**, dhe duke qenë në shërbim të qytetarëve;
- PPP-mekanizëm kontraktues në mes autoriteteve publike dhe sektorit privat për financime në infrastrukture dhe shërbime publike;
- PPP-mundësojnë **kyçjen e kapitalit privat ne pune dhe shërbime publike** duke liruar kështu nga angazhimi investimet nga fondet publike;

BASHKPUNIMI NDERKOMUNAL

- Asociacionet dhe Partneritetet Komunale
- Marrëdhëniet e komunave me simotrat ne shtetet tjera;
- Binjakëzimi i komunave te Kosovës me ato te shteteve tjera, si forme e bashkëpunimit konkret në zhvillimin rajonal
- Bashkëpunimi nder-kufitar/territorial;
- Ndërmarrjet Publike (Qendrore, Rajonale dhe Lokale);
- Shërbimet publike qe ofrohen: Ujësjiellësi, kanalizimi, pastrimi dhe grumbullimi i mbeturinave, ngrohja qendrore, transporti urban;
- Asociacionet e bizneseve te Kosovës janë organizuar edhe ne baza rajonale, (OEK, AKB etj);
- Zonat ekonomike, parqet e biznesit, inkubatorët e biznesit (rajonale dhe lokale);
- Panaireset rajonale dhe lokale ne sektorë te ndryshëm ekonomik;
- Shoqatat sektoriale ne komuna te caktuara si ne bujqësi, agro-procesing, industri te drurit etj;

PUSHTET I DEKONCENTRUAR ADMINISTRATIV I QEVERISË

Disa Ministri për hire te funksionalitetit administrativ shtrihen fizikisht edhe ne planin rajonal, si p.sh:

- MPB;
- Ministria e Shëndetësisë (spitalet rajonale);
- MBPZHR, (zyre rajonale, këshilltareset bujqësor, inspektoriatet dhe sektorin e pylltarisë);
- MPMS, (zyre e punësimit),

VULA: - MSA DHE KOSOVA

Me 27 tetor 2015 kemi nënshkruar MSA-në me BE-në, janë dy nene të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit konfirmojnë dhe e përforcojnë pozicionin e Kosovës në kontekst të hapjes së rrugës drejtë zhvillimit rajonal dhe perspektivës evropiane:

BASHKËPUNIMI RAJONAL

- Kosova duhet në mënyrë aktive të promovojë bashkëpunimin rajonal. BE-ja përmes instrumenteve të asistencës, përfshire asistencën për projekte që përmbajnë dimension rajonal ose ndërkufitar, mund të përkrah këto përpjekje.

ZHVILLIM RAJONAL DHE LOKAL

- Palët do të përpiqen të identifikojnë masat për të forcuar bashkëpunimin në zhvillimin rajonal dhe lokal, me qëllim që të kontribuojnë në zhvillimin ekonomik dhe zvogëlimin e pabarazive rajonale. Kujdes i veçantë do t'i kushtohet bashkëpunimit ndërkufitar, transkombëtar dhe ndër-rajonal.
- Bashkëpunimi merr në konsideratë fushat prioritare që lidhen me acquis të BE-së në fushën e zhvillimit rajonal.